

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain, metsästyslain 89 §:n ja kalastuslain 99 ja 108 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain, metsästyslain 89 §:n ja kalastuslain 99 ja 108 §:n muuttamisesta (HE 34/2024 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 21/2024 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Teemu Nikula, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Jurkka Jämsä, oikeusministeriö
- poliisitarkastaja Tuomo Korhonen, Poliisihallitus
- erävalvontapäällikkö Henri Pelkonen, Metsähallitus
- julkisten hallintotehtävien päällikkö Sauli Härkönen, Suomen riistakeskus
- järjestöpäällikkö Teemu Simenius, Suomen Metsästäjäliitto
- eläinsuojeluasiantuntija Tommi Lapio, SEY Suomen eläinsuojelu
- kenttäjohtaja Timo Leskinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- puheenjohtaja Hanna Halmeenpää, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö
- saamelaiskäräjät
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi Metsähallituksen erävalvonnasta annettua lakia, metsästyslakia ja kalastuslakia.

Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin lisättäisiin säännökset erätarkastajan käskyvalasta ja esitutkinnan turvaamiseen liittyvistä toimivaltuuksista. Lisäksi erätarkastajaan kohdistuva niskoittelu säädettäisiin rangaistavaksi. Lakiin tehtäisiin myös joitakin teknisiä tarkistuksia.

Metsästyslain ja kalastuslain sääntelyä muutettaisiin siten, että valvontaviranomaisella olisi nykyistä laajemmat oikeudet tarkastaa, että henkilön saalis ja pyyntivälineet ovat säännösten ja määräysten mukaisia.

Esityksen tavoitteena on tehostaa Metsähallituksen erävalvontaa sekä erityisesti metsästys- ja kalastuslainsäädännön noudattamista.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2024.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Metsähallituksen erävalvonnasta annettua lakia, jäljempänä erävalvontalaki. Ehdotetun lain mukaan erätarkastajalla on rikoksesta epäillyn kiinniottamisen yhteydessä oikeus ottaa haltuunsa esine pakkokeinolaissa tarkoitettua takavarikointia tai laite-etsintää varten, jos asia ei siedä viivytystä. Lisäksi ehdotetaan oikeutta kieltää pääsy tietylle alueelle tai tutkittavana olevan kohteen lähelle, esineen siirtäminen tai muu vastaava toimenpide, jos se on tarpeen esitutkinnan turvaamiseksi. Erätarkastajalle ehdotetaan oikeutta antaa yksittäistapauksessa jokaista velvoittavia, erävalvontatehtävän toteuttamiseksi tarpeellisia käskyjä ja kiellotoja laissa säädettyjen toimivaltuuksien käytön yhteydessä. Tähän liittyen käskyn tai kiellon noudattamatta jättäminen ehdotetaan säädettäväksi niskoitteluna rangaistavaksi. Kalastuslaissa säädettyä valvontaviranomaisen tarkastusoikeutta ehdotetaan laajennettavaksi siten, että viranomaisella on mahdollisuus tietyin edellytyksin saada nähtäväkseen henkilön mukana olevissa tavaroissa oleva saalis ja pyyntivälineet. Metsästyslakiin ehdotetaan lisättäväksi vastaava säännös tarkastusoikeudesta. Hallituksen esityksestä ilmenevän ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa siihen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muutettuina.

Erävalvonnan tarkoituksena on erävalvontalain mukaan edistää ja valvoa Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käytön lainmukaisuutta sekä ennalta ehkäistä ja erävalvontaan kuuluvassa laajuudessa selvittää siihen liittyviä rikoksia. Erävalvonnan toimialue rajautuu erävalvontalain 11 §:ssä säädetyin poikkeuksin valtion maa- ja vesialueisiin. Erävalvonnalla tarkoitetaan muun muassa metsästystä, kalastusta, luonnonsuojelua ja luonnonvaraisten eläinten kohtelua koskevien säännösten noudattamisen valvontaa. Erävalvontalaissa on säädetty erätarkastajille useita tehtävän hoidon kannalta tarpeellisia toimivaltuuksia, joihin sisältyy muun muassa oikeus henkilöllisyyden selvittämiseen, turvallisuustarkastuksen tekemiseen, eräin edellytyksin henkilön kiinniottoon ja poikkeuksellisesti voimakeinojen käyttöön, suppean esitutkinnan toimit-

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

tamiseen sekä rikesakon määräämiseen ja rangaistusvaatimuksen antamiseen. Valiokunnan saamissa lausunnoissa on pidetty tärkeänä erävalvonnan toimintamahdollisuuksien, erityisesti riittävän toimivallan ja resurssien, turvaamista. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien yksikössä on erävalvonnan toteutusta varten 13 virkasuhteessa olevaa erätarkastajaa. Viran kelpoisuusvaatimuksena on poliisin perustutkinto ja perehtyneisyys erävalvontaan. Lisäksi nimitettäviltä edellytetään nuhteettomuutta.

Esityksen tavoitteet

Lakiehdotuksen keskeisenä tavoitteena on tehostaa lainsäädännön ja valtion alueille myönnettyjen lupien valvontaa sekä luonnonvararikosten tutkintaa. Erävalvontalain 4 §:n 2 momentin mukaan erävalvontatehtävää hoidetaan neuvoin, kehotuksin ja käskyin. Käskyvallasta ei kuitenkaan ole tähän saakka säädetty tarkemmin, ja tätä koskevat muutokset sisältyvät erävalvontalain muuttamista koskevaan lakiehdotukseen. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erätarkastajan oikeudesta kieltää pääsy tietyille alueille tai tutkittavan kohteen lähelle, esineen siirtäminen tai muu vastaava toimenpide esitutinnan turvaamiseksi. Niskoittelu virkamiestä kohtaan on säädetty rikoslaissa rangaistavaksi ainoastaan poliisimiestä, rajavartiomiestä ja tullimiestä vastaan. Esityksessä ehdotetaan säännöstä erätarkastajan käskyn tai kiellon noudattamatta jättämisen rangaistavuudesta.

Valiokunnan saamissa lausunnoissa erätarkastajan käskyvaltaa ja niskoittelun rangaistavuutta koskevaa sääntelyä pidetään tarpeellisenä. Lakiin ehdotettu säännös tehostaa erävalvojien toimintaa erityisesti tilanteissa, joissa erätarkastaja suorittaa valvontaa syrjäisillä alueilla, joissa virka-apua ei ole välttämättä saatavana. Ottaen huomioon erätarkastajan tehtävät ja toimivaltuudet näiden tehtävien toteuttamiseen, erätarkastajaan kohdistuvaan niskoitteluun soveltuvan rangaistussäännöksen puuttuminen on koettu selkeänä puutteena. Lausunnonantajien tavoin valiokunta pitää sääntelyä tarpeellisenä, mutta korostaa samalla toimivaltuuksien tarkkaa määrittelyä sekä velvollisuutta perustella toimivaltuudet erävalvonnan luonteeseen liittyvillä seikoilla. Valiokunta nostaa esiin hallituksen esityksen perusteluiden niukkuuden siltä osin kuin kysymys on erätarkastajalle esitetyistä uusista toimivaltuuksista. Samaan asiaan on kiinnittänyt huomiota perustuslakivaliokunta lausunnossaan (PeVL 21/2024 vp).

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi esineen haltuunotosta. Hallituksen esityksen mukaan esimerkiksi metsästysrikoksissa voidaan käyttää erilaisia teknisiä apuvälineitä, kuten koiratutkia, gps-laitteita ja riistakameroita. Ilman niiden sisältämää esitutinnan kannalta olennaista tietoa voi olla vaikea saada näyttöä rikoksesta. Tällaiset tiedot ovat helposti hävitettävissä, minkä vuoksi laitteen lyhytaikainen haltuunotto voi olla esitutinnan turvaamisen kannalta perusteltua. Näin ollen ehdotetaan, että erätarkastajalla on rikoksesta epäillyn kiinniottamisen yhteydessä oikeus ottaa haltuunsa esine pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettua takavarikointia tai mainitun lain 8 luvussa tarkoitettua laite-etsintää varten, jos asia ei siedä viivytystä.

Lausuntopalautteen mukaan erityisesti törkeissä luonnonvararikoksissa tapahtumapaikan viranomaisen ensitoimenpiteillä on merkittävä vaikutus esitutinnan onnistumisessa sekä näytön hankkimisessa. Metsästysrikosten tutkinnassa näyttö tukeutuu yleensä laite-etsinnässä saatuihin tietoihin epäiltyjen, koirien tai ajoneuvojen liikkeistä. Myös tekijöiden välisellä viestinvaihdolla voi olla ratkaiseva merkitys. Teknisen laitteen saaminen viranomaisen haltuun heti kiinnioton

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

hetkellä turvaa tulevan pakkokeinolain mukaisen laite-etsinnän. Esityksessä ehdotetulla erätarkastajan haltuunotto-oikeudella voidaan varmistua siitä, että rikoksen näytöksi potentiaalisesti saatava tieto on laitteessa vielä laite-etsinnän hetkellä. Valiokunnan käsityksen mukaan toimivaltuus on sinänsä tarpeellinen, kuten lausuntopalautteessa todetaan. Samalla se kiinnittää huomiota niin kutsutun Tracker- paikannussovelluksen käyttöön erävalvonnassa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sovelluksen käyttöä ei pidetä tarkoituksenmukaisena keinona erävalvonnassa. Muussa tapauksessa on olemassa vaara, että metsästyksen keskeytyksen pelossa metsästäjät jättävät hyödyntämättä paikannussovelluksen turvaominaisuuksia. Valiokunta pitää tärkeänä, että muulla kuin epäilyyn perustuvalla, rutiiniluonteisella valvonnalla häiritään mahdollisimman vähän luvallista metsästystä, etenkin käynnissä olevaa jahtia.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kalastuksen ja metsästyksen valvonnan tehostamiseksi valvontaviranomaisten oikeudesta tarkastaa henkilön mukana olevat tavarat. Tavaroiden tarkastus voidaan tehdä, jos on syytä epäillä, että metsästystä tai kalastusta koskevia säännöksiä tai määräyksiä on rikottu. Tarkastuksen syy voi perustua esimerkiksi tarkastettavan käytökseen tai kertomukseen taikka sivulliselta saatuun vihjeeseen. Valiokunnan saaman lausuntopalautteen mukaan valvontaviranomaisen tarkastusoikeuden ulottaminen henkilön mukana olevien tavaroiden tarkastamiseen tehostaa mahdollisuuksia puuttua metsästyksessä ja kalastuksessa tapahtuviin väärinkäytöksiin. Yhdessä saaliin tarkastamisen ja tapahtumapaikkatutkinnan kanssa voidaan muodostaa mahdollisimman todenmukainen käsitys tapahtumista. Oikeus tavaroiden tarkastamiseen mahdollistaa tehokkaamman saaliskiintiöiden ja -rajoitusten valvonnan, tehostaa luonnonvararikosten ehkäisyä ja edistää luonnonvarojen kestävästä käyttöä.

Kaiken kaikkiaan erävalvontaviranomaisten toimivaltuuksiin ehdotetut muutokset tehostavat erävalvontaa ja parantavat erityisesti Metsähallituksen erätarkastajien toimintaedellytyksiä. Lausuntopalautteen mukaan esitetyt muutokset ovat positiivisia ja tarpeellisia. Tehokas luonnonvaralainsäädäntö edellyttää viranomaisten yhteistoiminnan kannalta asianmukaisia ja riittäviä toimivaltuuksia. Valiokunta pitää tärkeänä tehostaa metsästyslainsäädännön sekä pyyntilupien noudattamisen valvontaa. Lakia ja pyyntirajoituksia noudattavien metsästäjien etu on, että sääntöjä noudatetaan kestävästi riistatalouden turvaamiseksi. Valiokunta korostaa, että salametsästykseksi kutsutulla toiminnalla ei ole mitään tekemistä laillisen ja vastuullisen metsästyksen kanssa eikä sitä voida missään muodossa hyväksyä.

Valiokunta kiinnittää huomiota voimassa olevan erävalvontalain 4 §:ään, jonka sisältämät periaatteet ohjaavat myös esityksessä ehdotettujen uusien toimivaltuuksien käyttöä. Sen mukaan erävalvontaan kuuluvat tehtävät on suoritettava asiallisesti, puolueettomasti ja sovinollisuutta edistäten. Tehtävästä ei saa aiheutua suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin erävalvonnan toteuttamiseksi on välttämätöntä. Tehtävän on oltava perusteltu suhteessa valvonnan tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarvioon vaikuttaviin seikkoihin. Lisäksi erätarkastajan tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä saamaan valvonnan kohteena oleva noudattamaan lakia. Erätarkastaja voi luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen voi johtaa kohtuuttomaan seuraukseen asian merkitys ja tavoiteltava tulos huomioon ottaen.

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

Erätarkastajan käskyt ja niskoittelun kriminalisointi

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että esityksessä ehdotetulle sääntelylle on valiokunnan mielestä hyväksyttäviä, osittain myös perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuteen kytkeytyviä perusteita. Lausunnossa on kuitenkin kiinnitetty huomiota ehdotettuun erätarkastajan käskyvaltaa ja niskoittelun kriminalisointia koskevaan sääntelyyn. Lausunnossa edellytetään, että sääntelyä täsmennetään, jotta oikeusvaltioperiaate ja rikosoikeudellinen laillisuusperiaate toteutuvat. Erätarkastajalla on ehdotetun 4 a §:n mukaan erävalvontalaissa tai muussa laissa säädettyä toimivaltuutta käyttäessään oikeus yksittäistapauksessa antaa jokaista velvoittavia, erävalvontatehtävän toteuttamiseksi tarpeellisia käskyjä ja kieltoja. Säännöksen perusteluissa todetaan, ettei ole mahdollista eritellä yksittäisiä säännöksen käyttötilanteita, sillä ne ovat sidoksissa erätarkastajan laajoihin tehtäviin ja toimivaltuuksiin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan säännöstä voidaan täsmentää perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla viittauksin erätarkastajan toimivaltuuksia koskeviin säännöksiin. Käskyvaltaa ei kuitenkaan voida kytkeä eräissä lausunnoissa esitetyllä tavalla esitutinnan turvaamiseksi säädettyihin toimivaltuuksiin, sillä erätarkastajan tehtäviin kuuluu myös sellaisten säännösten valvonta, joiden rikkominen ei johda esitutinnan aloittamiseen ja jotka ovat välttämättömiä merkittävien vahinkojen estämiseksi. Esimerkkinä tästä voidaan mainita avotulen teko maastossa muualla kuin tarkoitusta varten osoitetulla alueella, mihin liittyy merkittävä vahingon vaara. Nykytilanteessa erätarkastajan toimivaltansa puitteissa antama käsky voidaan jättää huomiotta taikka muuten passiivisuudella tai välttelemällä hankaloittaa valvontatehtävän suorittamista tavalla, joka ei kuitenkaan täytä rikoslain 16 luvussa säädettyjä virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen, virkamiehen vastustamisen ja haitanteon tunnusmerkistöjä. Ongelma koskee kaikkia erätarkastajan erävalvontalain 2 §:ssä säädettyjä tehtäviä ja toimivaltuuksia. Valiokunta tekee jäljempänä ehdotuksensa erätarkastajan käskyvaltaa koskevan säännöksen täsmentämiseksi.

Niskoittelun rangaistavuuden osalta perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota sääntelyn täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen sekä pitänyt esityksen perusteluja puutteellisina. Esimerkiksi ehdotetussa 19 a §:ssä tarkoitettujen tekojen suhteen ei ole kaikilta osin esitetty lainkaan joko yleisiä tai erityisesti erävalvontaan liittyviä perusteita sille, minkä vuoksi ne on säädettävä rangaistavaksi. Pykälän 4 kohdan mukaisen tekotavan säätämistä rangaistavaksi ei ole perusteltu käytännössä lainkaan. Mainitussa lainkohdassa ehdotetaan kriminalisoitavaksi erätarkastajan aiheeton hälyttäminen tai erätarkastajan toiminnan vaikeuttaminen vääriä tietoja antamalla.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan säännös vastaa sisällöltään ja muotoilultaan rikoslain 16 luvun 4, 4 a ja 4 b §:n säännöksiä, jotka koskevat niskoittelua poliisia, rajavartiomiestä ja tullimiestä vastaan. Valiokunnalle on todettu, ettei niskoittelun rangaistavuudessa ole syytä poiketa erätarkastajan kohdalla ottaen huomioon, että erätarkastajien valvonta-alueet ovat laajoja ja syrjäisiä. Alueiden käytön valvonta on hankalaa, varsinkin kun otetaan huomioon erätarkastajien vähäinen lukumäärä. Tämän vuoksi väärän tiedon antaminen voi vaikeuttaa huomattavasti erätarkastajan toimintaa esimerkiksi ohjaamalla valvontaa väärälle alueelle samalla, kun lainvastaista toimintaa harjoitetaan toisaalla. Häirintätarkoituksessa tehty perätön ilmianto voi myös täyttää niskoittelun tunnusmerkistön. Valiokunta pitää samaansa selvitystä 19 a §:n 4 kohdan osalta riittävänä.

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

Valiokunta kiinnittää huomiota perustuslakivaliokunnan 19 a §:n 1 kohtaa koskevaan kritiikkiin. Mainitun säännöksen mukaan erätarkastajan tehtävän noudattamiseksi toimivaltansa rajoissa antaman käskyn tai kiellon noudattamatta jättäminen on rangaistavaa. Säännös liittyy erätarkastajan käskyvaltaa koskevaan erävalvontalakiehdotuksen 4 a §:ään, jonka täsmentämistä koskevat ehdotukset valiokunta tekee jäljempänä. Valiokunta pitää perustuslakivaliokunnan tavoin tarpeellisenä tarkentaa myös 19 a §:n 1 kohdassa, millaisten toimivaltuuksien käyttöön liittyvien käskyjen noudattamatta jättäminen säädetään rangaistavaksi.

Tarkastusoikeus

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan tarkastellut metsästyslakiin ja kalastuslakiin ehdotettuja uusia tarkastusoikeuksia. Ehdotettu sääntely mahdollistaa puuttumisen perustuslain 7 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Tähän perusoikeuteen ei saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että ehdotettu tarkastusoikeus on suppeampi kuin esimerkiksi pakkokeinolaissa säännelty henkilöntarkastus. Tällä on merkitystä sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta. Esityksessä ehdotettua tarkastusta ei voida tehdä sen tutkimiseksi, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muuten yllään. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden, tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden kannalta on kuitenkin perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan ongelmallista, että tarkastusoikeuden käyttäminen on sidottu yleisesti metsästystä tai kalastusta koskevien säännösten tai määräysten rikkomista koskevaan epäilyyn, jolle ei lisäksi aseteta kovinkaan korkeaa näyttökynnystä. Henkilökohtaista koskemattomuutta rajoittavan lain tulee olla täsmällinen ja tarkkarajainen sekä muutenkin täyttää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset, kuten vaatimukset rajoitusten hyväksyttävyydestä ja oikeasuhtaisuudesta.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että tarkastusoikeutta koskevaa sääntelyä täsmennetään siltä osin, minkälaisten metsästystä tai kalastusta koskevien säännösten tai määräysten rikkomista koskeva epäily voi oikeuttaa tarkastusoikeutta koskevan toimivaltuuden käyttämiseen. Tällaiset muutokset ovat edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Sääntelyä voidaan täsmentää esimerkiksi viittaamalla kalastusta tai metsästystä rajoittaviin tai kieltäviin lainkohtiin. Valiokunta tekee jäljempänä ehdotuksensa kyseisten metsästyslain ja kalastuslain säännösten muuttamisesta.

Muita huomioita

Esityksen käsittelyn yhteydessä on noussut esiin kysymys siitä, tuleeko Metsähallituksen palveluksessa olevien erätarkastajien toimivalta ulottaa yksityisille maa- ja vesialueille. Hallituksen esitykseen ei sisälly ehdotusta erätarkastajan alueellisen toimivallan ulottamisesta yksityisille maa- ja vesialueille. Erätarkastajien keskeinen tehtävä on valvoa valtion maa- ja vesialueiden käyttöä. Toimialueen laajentaminen valtakunnalliseksi merkitsee huomattavaa lisäresurssien tarvetta ottaen huomioon erätarkastajien vähäinen lukumäärä sekä koko toiminnon organisoinnin tarkastelua. Erävalvontalain 11 § mahdollistaa jo nykyisin erätarkastajan toimet toisen omistamalla kiinteistöllä, jos erävalvonnan piiriin kuuluvien säännösten rikkomisen seuraukset ilmenevät Metsähallituksen hallinnoimalla valtion maa- tai vesialueella.

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtakunnallisesti metsästys- ja kalastuslain-säädännön noudattamisen valvonta on kattavasti järjestetty. Kalastuksenselvontaa hoitavat pää-osin kalastuslain 99 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaiset kalastuksenselvoajat, joita Kalatalouden Keskusliitto jäsenjärjestöineen kouluttaa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten hyväksymät kalastuksenselvoajat valvovat kalastuslain sekä sen nojalla annettujen säädösten ja määräysten noudattamista vastaavalla tavalla kuin varsinaiset valvontaviranomaiset. Yksityisillä maa-alueilla metsästyksen valvonta kuuluu maa- alueen omistajalle ja metsästysoikeuden haltijalle. Lisäksi riistanhoitoyhdistykset hoitavat metsästyksenselvontaa toimialueillaan. Metsästyssuorjen toiminnassa noudatetaan omavalvontaa. Metsästystä valvovat myös poliisi, Rajavartiolaitos ja tulliviranomaiset omalla toimialallaan. Valiokunta korostaa riistanhoitoyhdistysten ja metsästyssuorjen merkittävää roolia metsästyslainsäädännön noudattamisen valvonnassa sekä hyvän metsästystavan edistämisessä muun muassa koulutuksen ja omavalvonnan keinoin.

Valiokunta pitää metsästysrikosten ennalta ehkäisyä ja selvittämistä erittäin tärkeänä ja korostaa, että metsästyksessä tulee noudattaa lakeja ja määräyksiä. Valtaosa metsästäjistä noudattaa lainsäädäntöä ja muita pyyntiä rajoittavia tekijöitä, kuten lupaehtoja, tunnontarkasti. Valiokunnan saaman lausunnon mukaan vuonna 2022 riistanhoitomaksun suoritti noin 306 000 metsästäjää, joista 195 000 metsästä. Pienriistajahdissa kävi 160 000 metsästäjää, ja aktiivisia metsästyspäiviä pienriistajahdissa kertyi lähes 2,5 miljoonaa. Hirvieläinjahdiin osallistui noin 116 000 metsästäjää. Metsästyspäiviä hirvieläinjahdissa kertyi runsaat 1,7 miljoonaa. Kuitenkin metsästys- tai ampuma-aselainsäädännön noudattamisen rikkomuksiin liittyvät tapaukset ovat jääneet vähäisiksi metsästäjien lukumäärään ja metsästystapahtumien määrään suhteutettuna. Valiokunnan käsityksen mukaan metsästysrikosten ja -rikkomusten selvittämistä on tärkeää tehostaa ottaen samalla huomioon luvattoman pyynnin tai muun salametsästyksen mittasuhteet ilmiönä. Tarve esityksessä ehdotettuun valvonnan tehostamiseen ei johdu siitä, että täysin laillinen ja hyvää metsästystapaa noudattava metsästys tai yhtä lailla laillinen kalastaminen ovat ilmiönä ongelmallisia tai marginaalisia. Päinvastoin kyse on siitä, että pienempien rikkomusten ohella erävalvonnan keinoin tulee voida puuttua vakavaan rikolliseen toimintaan, jota ei voida millään tavalla rinnastaa normaaliin metsästyksen tai kalastukseen.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain muuttamisesta

4 a §. Erätarkastajan käskyvalta. Maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa, että käskyvaltaa ja rangaistussäännöstä täsmennetään perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella. Säännöksessä mainitaan nimenomaisesti keskeiset lait, joissa säädetyn toimivallan käytössä erätarkastajalla on oikeus antaa käskyjä ja kieltoja. Näitä ovat erävalvontalaki, metsästyslaki ja kalastuslaki. Lisäksi säännöksessä viitataan muuhun lainsäädäntöön, jossa säädetään erätarkastajan toimivallasta. Ehdotetun muutoksen myötä erätarkastajan käskyvaltaa koskeva sääntely vastaa täsmällisyydeltään perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 10/2016 vp) säädettyä tullilain 41 §:ä, joka koskee tullimiehen käskyvaltaa.

Edellä mainittujen lakien ohella erätarkastajan toimivallasta säädetään ampuma-aselaissa ja luonnonsuojelulaissa. Ampuma-aselain 115 §:n 1 momentin mukaan erätarkastajat valvovat ampuma-

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

aselain noudattamista omalla toimialallaan. Luonnonsuojelulain 133 §:n 1 momentin mukaan erätarkastajalla on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- ja muut välineet, joita on käytetty tai ilmeisesti aiotaan käyttää vastoin luonnonsuojelualuetta koskevia rauhoitussäännöksiä tai -määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee luonnonsuojelualueelta luvattomasti pyydystettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä luonnonsuojelualueelta ei saa ottaa tai siellä käyttää.

9 §. Haltuunotto. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan teknistä muutosta, joka aiheutuu siitä, että metsästyslaki ja kalastuslaki mainitaan ensimmäisen kerran jo 4 a §:ssä.

19 a §. Niskoittelu erätarkastajaa vastaan. Valiokunta ehdottaa, että 19 a §:n 1 kohtaa täsmennetään perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta. Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi viittaus 4 a §:än, jota täsmennetään edellä esitetyllä tavalla siten, että säännöksestä käy ilmi, mihin lainsäädäntöön perustuvan toimivallan käyttöön liittyvän käskyn tai kiellon noudattamatta jättäminen säädetään rangaistavaksi.

2. Laki metsästyslain 89 §:n muuttamisesta

89 §. Valvontaviranomaisen tarkastusoikeus. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan tarkastusoikeutta koskevaa sääntelyä on välttämätöntä täsmentää siten, että siinä säädetään tarkemmin, minkälaisen metsästystä tai kalastusta koskevien säännösten tai määräysten rikkomista koskeva epäily voi oikeuttaa tarkastusoikeutta koskevan toimivaltuuden käyttämiseen. Henkilökohtaista koskemattomuutta rajoittavan lain tulee olla täsmällinen ja tarkkarajainen sekä muutenkin täyttää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset, kuten vaatimukset rajoitusten hyväksyttävyydestä ja oikeasuhtaisuudesta.

Valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi, että henkilön tavaroissa oleva saalis tai pyyntiväline saadaan tarkastaa, jos on syytä epäillä, että henkilö on syyllistynyt rikoslain 28 luvun 10 §:ssä tai 48 a luvun 1, 1 a, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen. Rikoslain 28 luvun 10 §:ssä säädetään luvattoman pyynnin rangaistavuudesta. Tarkastusoikeuden ulottaminen tilanteisiin, joissa on syytä epäillä luvattonta pyyntiä, on tarpeen valtion maiden metsästyksen ja kalastuksen lupaehtojen noudattamisen valvontaan liittyen. Rikoslain 48 a luvun edellä mainitut pykälät koskevat metsästysrikosta ja laittoman saaliin kätkemistä. Kysymys on metsästyslainsäädännön noudattamisen valvonnasta. Valiokunta katsoo, että edellä mainittujen tekojen kohdalla oikeus tarkastaa henkilön tavaroissa oleva saalis tai pyyntiväline on tehokas ja samalla oikeasuhtainen suhteessa teon vakavuuteen nähden. Lisäksi valiokunta katsoo, että rikoslain 48 a luvun perusmuotoisen metsästysrikoksen (1 §) ja laittoman saaliin kätkemisrikoksen (4 §) ohella tarkastusoikeuden tulee kattaa tilanteet, jolloin on syytä epäillä törkeää metsästysrikosta (1 a §) tai törkeää saaliin kätkemisrikosta (4 a §).

Valiokunta ehdottaa myös pykälän viimeiseen virkkeeseen teknistä täsmennystä siten, että lainkohdassa mainitaan selkeyden vuoksi metsästysrikosta ja laittoman saaliin kätkemisrikosta koskevan rikoslain 48 a luvun 1 ja 4 §:n ohella törkeää metsästysrikosta koskeva rikoslain 48 a luvun 1 a § sekä törkeää saaliin kätkemistä koskeva rikoslain 48 a luvun 4 a §.

3. Laki kalastuslain 99 §:n ja 108 §:n muuttamisesta

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

108 §. Valvontaviranomaisen ja kalastusvalvojan tarkastusoikeus. Tarkastusoikeuden laajentaminen henkilön tavaroihin tehostaa mahdollisuuksia laajemmin puuttua salakalastukseen ja siihen liittyviin ongelmiin. Kalastusrikoksissa ja -rikkomuksissa näyttökysymykset ovat haastavia, joten kätketyn saaliin löytämiseen tarvitaan uusia keinoja. Oikeus tarkastaa henkilön tavaroissa oleva saalis tai pyyntiväline tehostaa uhanalaisten ja taantuneiden kalojen suojelua laittomalta pyynniltä. Säännös on näin ollen tarpeellinen. Valiokunta ehdottaa henkilön tavaroissa olevan saaliin tai pyyntivälineen tarkastusoikeutta täsmennettäväksi vastaavalla perusteella ja osittain vastaavalla tavalla kuin edellä 2 lakiehdotuksen 89 §:n kohdalla.

Valiokunta ehdottaa, että henkilön tavaroissa olevan saaliin tai pyyntivälineen tarkastusoikeus ulotetaan ensinnäkin tilanteisiin, joissa on syytä epäillä luvaton pyyntiä (rikoslain 28 luvun 10 §), kalastusrikosta (rikoslain 48 a luvun 2 §) tai laittoman saaliin kätkemistä (rikoslain 48 a luvun 4 §). Lisäksi oikeus tarkastaa henkilön tavaroissa oleva saalis tai pyyntiväline ehdotetaan ulotettavaksi kalastuslain 119 §:n 1 momentissa mainittuihin menettämisseuraamuksen soveltamistilanteisiin. Viimeksi mainitun pykälän mukaan menettämisseuraamus voidaan määrätä kalastusrikoksesta tai eräistä muista kalastusrikkomuksista kuin kalastuskiellon tai -rajoituksen rikkomisesta, jos saaliina on lohi, järvilohi, ankerias, nahkiainen, taimen, harjus, nieriä, jokirapu tai mereen laskevassa joessa tai purossa oleva siika. Toisin sanoen täsmennys tuo tarkastusoikeuden piiriin eräitä tilanteita, joissa syytä epäillä- kynnys ylittyy, teko on ainoastaan kalastusrikkomuksena rangaistava ja sen johdosta voidaan määrätä menettämisseuraamus. Menettämisseuraamusta koskevan sääntelyn tarkoituksena on ollut vähentää salakalastusta, vahvistaa uhanalaisten ja taantuneiden kalalajien suojelua ja elpymistä sekä tehostaa kalastusta koskevien säännösten rikkomiseen liittyvää seuraamusjärjestelmää. Valiokunta katsoo, että oikeus tarkastaa tavaroissa oleva saalis tai pyyntiväline on asianmukaista ulottaa näihin tilanteisiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 34/2024 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain (1157/2005) 2 §:n 3 momentti sekä 6, 9 ja 12 §, sellaisena kuin niistä on 9 § osaksi laeissa 835/2011 ja 24/2023, sekä
lisätään lakiin uusi 4 a §, 13 §:ään, sellaisena kuin se osaksi laissa 835/2011, uusi 3 momentti ja lakiin uusi 19 a § seuraavasti:

2 §

Erävalvonta

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen erävalvontaan ei kuulu kaupallista kalastusta koskevaa Euroopan unionin yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan unionin lainsäädännön eikä sen toimeenpanemiseksi annetun kansallisen lainsäädännön noudattamisen valvonta.

4 a §

Erätarkastajan käskyvalta

Erätarkastajalla on tässä ~~tai muussa~~ laissa, metsästyslaissa (615/1993), kalastuslaissa (379/2015) tai muussa laissa säädettyä toimivaltuutta käyttäessään oikeus yksittäistapauksessa antaa jokaista velvoittavia, erävalvontatehtävän toteuttamiseksi tarpeellisia käskyjä ja kieltoja.

6 §

Henkilöllisyyden selvittäminen ja oikeus kiinniottamiseen

Erätarkastajalla on erävalvontaan kuuluvassa yksittäisessä tehtävässä oikeus pysäyttää henkilö ja kulkuneuvo sekä saada tieto henkilön ja kulkuneuvossa olevien henkilöiden nimestä, henkilötunnuksesta tai, jos henkilötunnusta ei ole, syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta nämä ovat tavoitettavissa. Kulkuneuvo on erätarkastajan antamasta merkistä pysäytettävä. Erätarkastajalla on oikeus ottaa kiinni henkilö, joka kieltäytyy antamasta henkilöllisyyden selvittämiseksi tarpeellisia tietoja tai antaa todennäköisesti virheellisen tiedon. Oikeus kiinniottami-

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

seen on myös silloin, kun kiinniottaminen on välttämätöntä erävalvontaa koskevien säännösten vakavan rikkomisen jatkamisen estämiseksi ja kiinniottaminen on tekoon nähden oikeasuhteinen pakkokeino.

Kiinni otettu on päästettävä vapaaksi heti, kun tarvittavat tiedot on saatu tai kun vaaraa säännösten rikkomisesta ei enää ole. Hänet on kuitenkin päästettävä vapaaksi viimeistään kuuden tunnin kuluttua kiinniottamisesta tai luovutettava ilman aiheutonta viivytystä poliisille.

9 §

Haltuunotto

Erätarkastajalla on 7 §:ssä tarkoitettussa turvallisuustarkastuksessa oikeus tarvittaessa ottaa tarkastettavalta pois ampuma-aseet ja ampumatarvikkeet sekä muut vaaralliset esineet ja aineet. Omaisuus on palautettava haltijalle tarkastuksen jälkeen, jollei hänen voida perustellusti epäillä päihtymyksensä, mielentilansa tai muiden olosuhteiden perusteella aiheuttavan välitöntä vaaraa ihmisille tai merkittävää vahinkoa luonnolle taikka jollei luovuttamiselle ole muuta laissa säädettyä estettä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu omaisuus, jota ei voida palauttaa haltijalle, on ilman aiheutonta viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua sen pois ottamisesta, luovutettava poliisille poliisilaissa (872/2011) tai, jos kysymys on ampuma-aseista tai ampumatarvikkeista, ampuma-aselaissa säädettyjä toimenpiteitä varten.

Erätarkastajalla on kalastuslain (~~379/2015~~) mukaisesti oikeus ottaa talteen kalastuksessa käytetty pyydys ja kalastusväline sekä saalis, jos kalastusta on harjoitettu luvottomasti tai säännösten tai määräysten vastaisesti. Erätarkastajalla on metsästyslain (~~615/1993~~) mukaisesti oikeus ottaa talteen tai tehdä toimintakelvottomaksi luvattomaan tai säännösten tai määräysten vastaiseen metsästykseen käytetty pyyntiväline. Erätarkastajalla on lisäksi oikeus ottaa talteen luvottomasti tai säännösten tai määräysten vastaisesti metsästetty riistaeläin, joka metsästyslain mukaan tuomitaan valtiolle menetetyksi.

Erätarkastajalla on oikeus ottaa haltuun rikoslain 48 luvun 5 §:ssä tarkoitettun luonnonsuojelurikoksen tai 5 a §:ssä tarkoitettun törkeän luonnonsuojelurikoksen taikka luonnonsuojelulain (9/2023) 131 §:ssä tarkoitettun luonnonsuojelurikkomuksen kohde ja sen tekemisessä käytetty väline mainitun lain 133 §:n mukaisesti. Erätarkastajalla on lisäksi oikeus ottaa haltuun rikoksen kohde, joka luonnonsuojelulain nojalla on tuomittava valtiolle menetetyksi. Haltuun otettu rikoksen kohde saalista lukuun ottamatta ja rikoksentekoväline on luovutettava poliisille ilman aiheutonta viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua haltuun ottamisesta.

Erätarkastaja saa rikoksesta epäillyn kiinniottamisen yhteydessä ottaa haltuunsa esineen pakkokeinolain (806/2011) 7 luvussa tarkoitettua takavarikointia tai 8 luvussa tarkoitettua laite-etsintää varten, jos asia ei siedä viivytystä. Haltuunottamisesta on viipymättä ilmoitettava mainitun lain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettulle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, jonka on ilman aiheutonta viivytystä päätettävä esineen palauttamisesta tai luovuttamisesta esitutkintaviranomaiselle. Erätarkastaja voi ilmoitusta tekemättä välittömästi palauttaa haltuunottamisen kohteen, jos on käynyt ilmi, että takavarikoimisen tai laite-etsinnän edellytyksiä ei kuitenkaan ilmeisesti ole.

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

12 §

Eläimen kiinniottaminen ja lopettaminen

Erätarkastajan oikeuteen ottaa kiinni ja tarvittaessa lopettaa eläin sovelletaan, mitä eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa (693/2023), luonnonsuojelulaissa ja metsästyslaissa eläimen kiinniottamis- ja lopettamisoikeudesta säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua eläimen lopettamista varten erätarkastajalla on oikeus kantaa tehtävään soveltuvaa ampuma-asetta.

13 §

Esitutkinna toimittaminen

Erätarkastajalla on oikeus kieltää pääsy tietyille alueille, pääsy tietyn tutkittavana olevan kohteen lähelle, esineen siirtäminen tai muu vastaava toimenpide, jos se on tarpeen esitutkinna turvaamiseksi. Kiellosta on viipymättä ilmoitettava pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettulle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, jonka on ilman aiheetonta viivytystä päätettävä kiellon jatkamisesta tai lopettamisesta. Muutoin noudatetaan, mitä mainitun lain 9 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään tutkimuspaikan ja -kohteen eristämisestä.

19 a §

Niskoittelu erätarkastajaa vastaan

Joka tahallaan

1) jättää noudattamatta 4 a §:ssä tarkoitettua erätarkastajan tehtävän suorittamiseksi toimivaltansa rajoissa antaman käskyn tai kiellon,

2) kieltäytyy antamasta erätarkastajalle 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja henkilötietoja,

3) jättää noudattamatta 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua, erätarkastajan kulkuneuvon pysäyttämiseksi antaman selvästi havaittavan merkin tai

4) hälyttää aiheettomasti erätarkastajan taikka antamalla vääriä tietoja vaikeuttaa erätarkastajan toimintaa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, niskoittelusta erätarkastajaa vastaan sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

metsästyslain 89 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään metsästyslakiin (615/1993) siitä lailla 159/2011 kumotun 89 §:n tilalle uusi 89 § seuraavasti:

89 §

Valvontaviranomaisen tarkastusoikeus

Jos on syytä epäillä, että henkilö on syylistynyt rikoslain 28 luvun 10 §:ssä tai 48 a luvun 1, 1 a, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen, edellä 88 §:ssä tarkoitetulla viranomaisella on oikeus tarkastaa, että henkilön mukana olevissa tavaroissa oleva saalis ja pyyntivälineet ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Edellä 88 §:ssä tarkoitetulla viranomaisella on myös oikeus tarkastaa kuljetus- ja varastotiloja, joissa saalista säilytetään. Tarkastusta ei saa kuitenkaan ulottaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin, ellei se ole välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on perusteltua syytä epäillä jonkun syylistyneen rikoslain 48 a luvun 1, 1 a, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

kalastuslain 99 ja 108 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kalastuslain (379/2015) 99 §:n 1 momentin 4 kohta ja 108 §:n 1 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

99 §

Valvontaviranomaiset ja kalastuksenvalvojat

Tämän lain noudattamista valvovat:

4) Metsähallituksen erätarkastajat ja ne Metsähallituksen virkamiehet, joiden tehtävänä on kalastusasioiden hoitaminen;

108 §

Valvontaviranomaisen ja kalastuksenvalvojan tarkastusoikeus

Edellä 99 §:ssä tarkoitettulla viranomaisella on oikeus tarkastaa, että vedessä, kalastukseen käytettävässä kulkuneuvossa tai rannalla oleva kalastusväline, pyydys ja saalis ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Jos on syytä epäillä, että henkilö on syyllistynyt rikoslain (39/1889) 28 luvun 10 §:ssä tai 48 a luvun 2 tai 4 §:ssä tarkoitettuun rikokseen taikka tämän lain 119 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tekoon lainkohdassa mainituin edellytyksin, edellä 99 §:ssä tarkoitettulla viranomaisella on myös oikeus tarkastaa, että henkilön mukana olevissa tavaroissa oleva kalastusväline, pyydys ja saalis ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Lisäksi edellä 99 §:ssä tarkoitettulla viranomaisella on oikeus tarkastaa kuljetus- ja varastotiloja, joissa säilytetään kaloja tai rapuja. Tarkastusta ei saa kuitenkaan ulottaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin, ellei se ole välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on perusteltua syytä epäillä jonkun syyllistyneen rikoslain (39/1889) 48 a luvun 2 tai 4 §:ssä tarkoitettuun rikokseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp

Helsingissä 25.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenna Simula ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2024 vp
Vastalause

Vastalause

Perustelut

Erävalvonnan toimivallan rajaaminen vain valtion omistuksessa oleville alueille ei ole tarkoituksenmukaista luonnonvararikollisuuden selvittämisen ja siihen puuttumisen kannalta. Yli puolet Suomen metsistä on yksityisessä omistuksessa. Salametsästyksen ja muun laittoman metsästyksen yleisyyttä selittää pääasiassa valvonnan haastavuus ja hyvin pieni kiinnijäämisen riski. Mikäli valvontaviranomaisilla ei ole yksittäisissä tehtävissäkään oikeutta toimia yksityisalueilla, uhkaa tämä tehdä yksityisistä maa- ja vesialueista laittoman metsästyksen ja kalastuksen turvasatamia. Toimivallan laajentamisen myötä erävalvonnan resursseja sekä valvontaviranomaisten määrää tulisi lisätä merkittävästi.

Erätarkastajien alueellisen toimivallan laajentaminen oli sisällytetty lausuntokierroksella olleeseen valtioneuvoston alkuperäiseen esitysluonnokseen, mutta lisäys on sittemmin poistettu lopullisesta hallituksen esityksestä. Tämä on kriittinen heikennys. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan erätarkastajien alueellisen toimivallan laajentaminen yksityisomistuksessa oleville alueille olisi suhteellisen yksinkertaisesti toteutettavissa oleva lakimuutos. Lakia voitaisiin muokata lain tarkoitusta sekä ilmoitusvelvollisuutta erätarkastajan toiminnasta ja liikkumisesta koskevilta osilta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ennen vuoden 2005 erävalvontalakia poliisikoulutetuille erätarkastajille myönnettiin erityiset poliisivaltuudet, jotka olivat voimassa kunkin poliisilaitoksen alueella riippumatta maa- tai vesialueen omistuksesta. Vuonna 2005 voimaan tullut erävalvontalaki kavensi tätä toimivaltaa merkittävästi. Käytännössäkään alueellisen toimivaltuuden laajentamisen ei siis pitäisi olla mahdotonta toteuttaa. Niin Poliisihallituksen kuin Metsähallituksen mielestä toimivaltarajaus on liian suppea luonnonvararikollisuuden selvittämisen kannalta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään yksi lausuma. (Vastalauseen lausumaehdotus)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee tarvittavat muutokset Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin, jotta erätarkastajien alueellista toimivaltaa laajennetaan koskemaan myös yksityisomistuksessa olevia alueita.

Helsingissä 25.10.2024

Veronika Honkasalo vas